



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

כ"ט בנובמבר הזכות למדינה ותוכנית החלוקה

מבוא

בכ"ט בנובמבר 1947 החליטה עצרת האומות המאוחדות על סיום המנדט הבריטי ועל חלוקתה של ארץ ישראל לשתי מדינות עצמאיות, מדינה יהודית ומדינה ערבית. התכנית זכתה לשם **תכנית החלוקה**. ההחלטה התקבלה ברוב של 33 קולות בעד, 13 נגד ו-10 נמנעים. מנהיגי היישוב היהודי קיבלו את עקרונות התכנית, ואילו מנהיגי היישוב הערבי דחו אותה, ופתחו למחרת היום במלחמה. ביישוב היהודי התקבלה החלטה זו בשמחה אדירה, יהודים רקדו משמחה ברחובות הערים והיישובים ברחבי ארץ ישראל וגם מחוצה לה.

פעילות מס' 1: היום בו אישר העולם לעם היהודי להקים מדינה משלו

מטרה

להעלות למודעות את חשיבות ההצבעה ביום כ"ט בנובמבר כתאריך משמעותי בהיסטוריה של עם ישראל.

במליאה

1. נשאל את המשתתפים מה קרה בכ"ט בנובמבר?
2. נקריין את הסרטונים - [סרטון על ההצבעה באו"ם](#) ; [כ"ט בנובמבר ותכנית החלוקה](#)
3. מה הרשים אתכם בתהליך ההצבעה?
4. בספרו "**סיפור על אהבה וחושך**" מתאר עמוס עוז את הרגעים שאחרי ההצבעה:
"... ובעבור רגע שוב הייתי על כתפי אבא, והוא, אבי המשכיל מאוד, המנומס, עמד שם וצעק בכל קולו, לא מילים, לא משחקי מילים, לא סיסמאות ציונות ולא קריאת גיל כי אם צעקה ארוכה עירומה כמו לפני שהמציאו את המילים... אבי לא שתק אלא נתן את כל קולו בצעקתו הארוכה עד קצה קיבול ריאותיו אאאאההה וכשאזל לו האוויר שאף שוב, כטובע, והמשיך וצעק האיש הזה שרצה להיות פרופסור דגול וגם ראוי היה ועכשיו הוא היה כולו רק אאאאההה"



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

"... ונפתחו הברים בכל הערים ועד אור הבוקר חילקו חנים משקאות קלים וממתקים ודברי מאפה וגם משקאות חריפים, ומיד ליד ומפה לפה עברו בקבוקי המיץ והבירה והיין, וזרים התחבקו ברחובות ונישקו זה את זה בדמעות, ושוטרים אנגלים המומים נגררו גם הם אל מעגלות המחול ורוכבו בפחיות של בירה ובליקרים, ועל שריוניות הצבא הבריטי טיפסו חוגגים משולהבים ונופפו עליהם את דגלי המדינה שעדיין לא קמה"

- מדוע אירוע זה משמעותי בדרך להקמת המדינה?
- 5. מה ידוע לכם על תגובת הציבור הערבי להחלטת האו"ם על תכנית החלוקה?
- 6. מהי משמעות ההחלטה היום?
- 7. ההחלטה רואה את ירושלים כשטח בפיקוח בין לאומי, מה דעתכם על החלטה זו?
- 8. החלטת האו"ם קבעה כי בארץ ישראל יוקמו שתי מדינות – מדינה יהודית ומדינה ערבית. האם וכיצד סוגיית שתי המדינות רלוונטית לימינו?

בזוגות

- הזוגות יבדקו ברשת ובמקורות מידע מי היו המדינות שהשתתפו באותה ישיבה באו"ם.
- הזוגות ימיינו את המדינות לפי: מי היה בעד, מי נגד ומי נמנע? ([נספח](#))

במליאה

באמצעות כלי דיגיטלי (כגון: [פאדלט](#)) יציגו הזוגות את המדינות על פי המיון שערכו.

שאלות לדיון:

- האם מישוה שמע משהו שהפתיע אותו?
- באיזו מידה ההצבעה ניבאה את היחס כלפי ישראל בשלב מאוחר יותר?



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

נספח

רשימת המדינות שהשתתפו בהצבעה

אוסטרליה, אוקראינה, אורוגוואי, איסלנד, איראן, אל סלוודור, אפגניסטן, אקוודור, ארגנטינה, ארצות הברית, אתיופיה, בוליביה, בלארוס, בלגיה, ברזיל, בריטניה, ברית המועצות, גואטמלה, דנמרק, דרום אפריקה, האיטי, הודו, הולנד, הונדורס, הפיליפינים, הרפובליקה הדומיניקנית, ונצואלה, טורקיה, יוגוסלביה, יוון, לבנון, לוקסמבורג, ליבריה, מצרים, מקסיקו, נורבגיה, ניו זילנד, ניקרגואה, סוריה, סיאם, סין, עיראק, ערב הסעודית, פולין, פנמה, פקיסטן, פרגוואי, פרו, צ'ילה, צ'כוסלובקיה, צרפת, קובה, קולומביה. קוסטה ריקה, קנדה, שבדיה, תימן.

למנחה: תוצאות ההצבעה על תוכנית החלוקה של א"י בעצרת האו"ם:

ההצעה נתקבלה ברוב של 33 קולות, נגד 13, נמנעו ו-1 נעדרה.

בעד: ארצות הברית, אוסטרליה, אורוגוואי, אקוודור, איסלנד, אוקראינה, ברית המועצות, בלגיה, בוליביה, ברזיל, בלארוס, גואטמלה, דרום אפריקה, דנמרק, הרפובליקה הדומיניקנית, האיטי, הולנד, ונצואלה, ליבריה, לוקסמבורג, ניו זילנד, ניקרגואה, נורבגיה, פנמה, פרגוואי, פרו, הפיליפינים, פולין, צרפת, צ'כוסלובקיה, קוסטה ריקה, קנדה, שבדיה.

נגד: איראן, אפגניסטן, הודו, יוון, לבנון, מצרים, סוריה, עיראק, ערב הסעודית, פקיסטן, קובה, טורקיה, תימן.

נמנעו: ארגנטינה, אתיופיה, בריטניה, הונדורס, יוגוסלביה, מקסיקו, סין, צ'ילה, אל סלוודור, קולומביה.

נעדרו: סיאם.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

פעילות מס' 2: פולמוס החלוקה

מטרות

- להכיר דעות שונות בתקופת הישוב, הנוגעות לסוגיית תוכנית החלוקה.
- להביא למודעות המשתתפים שהתלבטויותיהם של מנהיגי הציונות התאפיינו במתח/פער בין חזון למציאות - רצוי מול אפשרי.
- לבחון את השפעת המתח שבין הרצוי והאפשרי בעמדות שונות כלפי סוגיות במציאות העכשווית.

מהלך ההפעלה

בקבוצות

- נתחלק לקבוצות.
- כל אחד מחברי הקבוצה יספר על משאלה שברצונו כי תתגשם, ויציין מה הסיכויים להתגשמותה ובמה זה תלוי, או על משאלה שידוע לו שהתגשמה ויציין מה איפשר את הגשמתה.
- כל קבוצה תבחר להציג במליאה משאלה אחת (שכבר התגשמה או שעוד לא התגשמה).

במליאה

- נציגי הקבוצות יציגו את המשאלות הנבחרות. ניתן להציג את המשאלות באמצעות כלי דיגיטלי (כגון: [פאדלט](#)).

שאלות לדיון:

- מה הסיכויים שהמשאלה תתגשם ובמה זה תלוי?
- איזה מחיר יש לשלם לפעמים, בדרך להגשמת משאלות?
- האם הגשמת משאלות אפשרית תמיד? במה זה תלוי?

נקודות עזר למנחה:

- דבקות במטרה
- הקרבה
- אמונה חזקה
- רצון חזק
- יכולת, נכונות להתגבר על קשיים
- עזרה משמיים
- אורך רוח
- ראייה לטווח ארוך



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

- תנאים מתאימים
- מזל
- גישה מציאותית
- פשרה
- רציונליות
- התחשבות בזולת
- ראייה מורכבת
- הבנת האפשרי

המנחה יציג למשתתפים את המשפט:

גם לתנועה הציונית היה חזון/ משאלה: בניית בית לאומי בארץ ישראל.

בתחילת המאה עסקו מנהיגי הישוב בהגשמת חזון הריבונות הלאומי.

המנחה יציג למשתתפים מפת החלוקה מ-1937 ויציין: מדובר בתוכנית החלוקה של ועדת פיל, שהיא אחד הצמתים בתולדות הגשמת החלום הציוני.

- מה דעתכם על החלוקה המוצעת במפה? איך, לדעתכם, הגיבו מנהיגי היישוב על מפה זו?

ניתן להתחיל את ההפעלה מכאן ולפתוח בצפייה בסרט "עמוד האש" פרק 8, קטע אחרון - "מאורעות ומרד". הקטע עוסק בפולמוס החלוקה.

המנחה יסקור את הרקע לתוכנית החלוקה של ועדת פיל.

בקבוצות

המשתתפים יתחלקו לקבוצות לפי האישים שהשתתפו בדיון שהתקיים במהלך הקונגרס הציוני העשרים בשנת 1937, על תוכנית החלוקה של ועדת פיל.

כל קבוצה תקבל:

- כרטיס משימה
- "תעודת זהות" של הדמות ודף מקור עם דברי האיש



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

כרטיס משימה

עיינו ב"תעודת הזהות" המתארת את הנציג שהשתתף בקונגרס הציוני העשרים, ובתמצית דבריו.

התייחסו לשאלות הבאות:

- א. מה שאיפתו של האיש?
- ב. כיצד הוא מתייחס אל המצב שנוצר בעקבות הצעת ועדת פיל?
- ג. עליכם להתכונן במשך כ- 15 דקות לקראת הצגת האיש, פועלו ועמדתו בדרך יצירתית. (תשדיר תעמולה, הרצאה, שיר, חמשיר, ציור, הצגה פנטומימה, מכתב, תכנית טלוויזיה, נאום וכו').

במליאה

הקבוצות יציגו את העמדות השונות.

שאלות לדיון:

- מה הנחה את הדמויות השונות בהכרעותיהם?
- על אילו ערכים לא היו מוכנים לוותר? מדוע?
- תנו דוגמאות מסוגיות שעל סדר היום של החברה הישראלית שיש בהן מתח בין רצוי לאפשרי. מה ניתן ללמוד מפולמוס החלוקה לסוגיות אלה?



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

קטעי מקורות ותעודות זהות (באדיבות יד יצחק בן צבי)

חיים ויצמן

שם:	חיים
שם משפחה:	וייצמן
תאריך לידה:	1874, נפטר בשנת 1951, קבור ברחובות.
מקום לידה:	פינסק, אז חלק מהאימפריה הרוסית.
מצב משפחתי:	היה נשוי לוורה, בנו בנימין, שירת כטייס בצבא הבריטי שם מצא את מותו במלחמת העולם השנייה.
מקום מגורים:	רחובות
מקצוע, השכלה:	דוקטור לכימיה
ציוני דרך בחייו:	פעיל בתנועה הציונית מתקופת הקונגרס הציוני. ממקימי הפראקציה הדמוקרטית, אחד מהפעילים למען הצהרת בלפור, מ-1920 היה לסירוגין נשיא ההסתדרות הציונית, צידד בקו פרו בריטי עם קום המדינה נבחר על ידי הכנסת הראשונה לכהן כנשיא המדינה.
הערות:	הקים ברחובות את מכון זיו שלאחר מותו נקרא על שמו "מכון ויצמן" מוסד מדעי בעל מוניטין עולמי. על שמו נקראו רחובות, שכונות בכל רחבי הארץ, וכן הישובים "כפר הנשיא" בגליל, "גן חיים" בשרון, ובית הספר "אשל הנשיא" בדרום. בן אחיו עזר ווייצמן כיהן כנשיא המדינה.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

חיים ויצמן - על דו"ח הוועדה המלכותית בקונגרס הציוני העשרים 1937

עתה הגעתי לחלק החשוב ביותר מהדברים שיש לי להשמיע: בדין וחשבון של הוועדה המלכותית יש הצעה מהפכנית שזעזעה מאוד את ההסתדרות הציונית ואת היהדות: הצעה לייסד מדינה יהודית בשטח מוגבל של ארץ ישראל.

ישנן שתי אבני בוחן שלפיהן צריכים אנו לדון בהצעה זו... בכדי לעמוד על הערך של הצעה הזו מבחינה העקרונית.

א. האם אותו העיקרון יכול לשמש בסיס בשביל בנין של חיים יהודיים... לגדל אנשים ונשים יהודיים בעלי קומה זקופה ולטפח חקלאות תעשייה לשון ספרות ואמנות, בקיצור: להקים ולבנות כל אותם הערכים המהווים את התוכן הקדוש והמקודש של הציונות אם נוכל כל זאת?

ב. האם יש בהצעה הזאת משום פתרון לשאלת היהודים שכיום - הדבר כבר נעשה בנלי מכדי לדבר עליו - היא רווית סכנה לא רק לנו כי אם לעולם כולו?...

אין כאן ענין לחשב חשבון מתמטי מהו גדלו של חלק ארץ ישראל אשר מציעים לנו. אנו יודעים יפה פרק בחשבון. למדנו זאת במשך אלפיים שנה. תפקידנו כעת הוא לתת תשובה לאור שני המבחנים: האפשר לתת אותה חיובית או בשלילה. אני חושב שאפשר ואפשר... ואפילו חייבים לתת תשובה חיובית. הברירה שלפנינו היא: מיעוט יהודי בכל ארץ ישראל או גוש של רוב יהודי בחלק מהארץ... אנחנו נבקש אתכם בשלב ידוע של הדיון שלנו לקבל החלטה שתייפה כוחה של ההנהלה לנהל משא-ומתן על תכנית המבטיחה את שני העקרונות האלה.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

דוד בן גוריון

שם:	דוד
שם משפחה:	בן גוריון
שם משפחה קודם:	גרין
תאריך לידה:	1886
מקום לידה:	פלונסק אז רוסיה
מצב משפחתי:	היה נשוי לפולה, שלושה ילדים, גאולה, עמוס רננה.
מקום מגורים:	תל-אביב - אח"כ "שדה בוקר" בנגב.
מקצוע והשכלה:	למרות שלמד משפטים בקושטא, לא עסק במקצוע זה, רועה צאן בסג'רה, מנהיג פוליטי.
ציוני דרך בחייו:	עלה לארץ ב-1906, בזמן מלחמת העולם הראשונה גורש מהארץ. ממארגני הגדוד העברי, מזכיר ההסתדרות, יושב ראש הסוכנות היהודית, ב-1948 הכריז על הקמת המדינה, כיהן כראש ממשלה ושר הביטחון עד 1953.
הערות:	אחרי פרישתו מראשות הממשלה, עבר להתגורר בקיבוץ שדה בוקר בנגב. בכל עיר יש על שמו רחובות ושכונות. שדה התעופה של מדינת ישראל נקרא על שמו וכן גם האוניברסיטה שבבאר שבע.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

דברי בן גוריון על תוכנית החלוקה

מתוך נאומו בקונגרס הציוני העשרים (1937)

בפעם הראשונה בתולדות הקונגרסים אנו מבררים שאלה בדלתיים סגורות, כי עלינו לדבר הפעם אל עצמנו. הועמדנו בפני ויכוח ציוני הנוקב עד תהום. התנועה הציונית והאומה היהודית הגיעו לפרשת דרכים היסטורית, ועלינו לבחור לעצמנו הדרך בה נלך בעתיד הקרוב... אין בתוכנו ולא יתכן בתוכנו ויכוח על אחידותה של א"י ועל זכותנו לארץ כולה. ורק למותר להוכיח מעל במתנו הציונית שאין לוותר... אחידותה של ארץ ישראל אינה פוליטית. הארץ גזורה וקרועה לארבעה חלקים... אולם במקום הנאמן ביותר בלב העם - אחידות זו חרותה באותיות בל ימחו. אפשר לעקור לב יהודי אבל שום כוח לא יעקור את א"י וא"י כולה מתוך הלב היהודי... בין שיהיה מנדט בריטי ובין שלא יהיה והארץ תחולק או לא תחולק נעמוד כאשר עמדנו כל השנים... בפני מציאות מאות אלפים ערבים בארץ ובפני מציאות מליונים ערבים בארצות שכנות... שאלת קיומו של העם הערבי אינה תלויה בארץ. האומה הערבית לא חסרה מולדת להפך היא ברובה במולדות רבות ורחבות ידיים... חידוש המולדת העברית בארץ ישראל אינו מסכן את עצמאותה של האומה הערבית בארצותיה. הוא גם אינו חותר תחת קיומם של הערבים המועטים, היושבים בה... את אפשרויות התיישבותנו.. לא כובשים מאחרים ולשווא מכניסים בוויכוח הפוליטי המיוחד שהועמדנו את שאלת הערבים... מנדט בריטי על כל מערב ארץ ישראל או מדינה יהודית בחלקו של מערב הארץ.

במה עלינו לבחור?

הברירה שהוצגה לפנינו אינה ברירה לעולם ועד. שום איש מהטוענים למנדט אינו סבור שהמנדט הבריטי יעמוד לנצח ושום איש הבוחר במדינה יהודית אינו מניח שהמדינה תצמצם לעולם ועד רק בחלק מן הארץ. אין אנו עכשיו קוראים לפתור שאלות הנצח או שאלה לדורות רבים השאלה היא: מה רצוי לנו בתקופה הקרובה.

השאלה לא הוצגה על ידינו. הצעת המדינה לא הוצעה על ידינו. את השאלה הזאת הציגה ממשלת המנדט... מסקנת הוועדה המלכותית אינה מחייבת אותנו. גם קבלת המסקנה הזאת על ידי הקבינט הבריטי אינה מחייבת אותנו. זכותנו לארץ לא נתערערה אלא נתחזקה בדיון וחשבון של הוועדה... לא כחבר הנהלה ולא כשליח המפלגה אלא כאחד מצירי הקונגרס וכאחד מחמשה עשר המיליונים של יהודים אני אומר מבחינת הגשמת הציונות עדיפה הקמת מדינה יהודית לאלתר ואם גם בחלק של ארץ ישראל המערבית מהמשכת המנדט הבריטי בתנאים הקיימים בכל מערב הארץ.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

אילו הועמדה לפני השאלה: מדינה יהודית בכל מערב ארץ ישראל תמורת הסתלקות מזכותנו ההיסטורית על ארץ ישראל כולה - הייתי דוחה את המדינה. אין רשות לשום יהודי לוותר על זכות העם היהודי בארץ.

אין אנו רשאים להסתלק מעיון רציני של הברירה... הניתנת לנו עכשיו: אפשרות הגידול המהיר במדינה יהודית עצמאית, ולו גם רק בחלק הארץ המערבית... אין אנו יכולים עדיין לראות את המדינה כעובדה קיימת אבל להחלטה זו גופא יש ערך פוליטי לא קטן. בפעם הראשונה במשך אלפיים שנה מדברים ברצינות על מדינה עברית. החלום העמום של דורות ההזיה המשיחית של אלפי שנה נעשתה אקטואליות פוליטית.

אולם איני מעריך הפעם אתה הצעת המדינה מבחינה מוסרית ופוליטית מופשטת. אבן הבוחן הממשית היא: היש בתוכנית זו להגדיל את העלייה היהודית. מה גדול יהיה כוח קליטתו אם לא פקידות זרה אדישה... אלא ממשלה יהודית ציונית... תחזיק בידה את מפתח העלייה! בגלל המפתח לעליה בלבד אני מוכן לוותר על המשטר המנדטורי. אם מפתח זה יימסר לעם היהודי... בשטח המספיק לכל הפחות לעליה של מליון וחצי איש במשך חמש עשרה השנים הבאות. כי עם עליה כזו משתנה ביסודו כל מצבנו בארץ והקיר האטום שאנו עומדים לפניו כל השנים ייפרץ... אני מאמין שזוהי עכשיו תפילת המוני ישראל - שיעלה בידי ההנהלה החדשה להביא לנו בקרוב את הבשורה, שאמנם דבר הקמת מדינה עברית תלוי מעכשיו אך ורק בהסכמתנו וברצוננו לבשורה זו מחכה העם היהודי זה אלפיים שנה!



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

מנחם אוסישקין

שם:	מנחם
שם משפחה:	אוישישקין
תאריך לידה:	1863 נפטר ב- 1941. קבור בגן הבוטאני בהר הצופים ירושלים
מקום לידה:	רוסיה
מצב משפחתי:	לא ידוע
מקצוע:	פעיל ציוני, נשיא הקרן הקיימת
ציוני דרך:	ב- 1903 ייסד את הסתדרות המורים בארץ ישראל. ב- 1919 עלה לארץ ישראל ועמד בראש ועד הצירים. ב- 1921 היה ראש הנהלה הציונית. ב- 1923 עמד בראש קרן הקיימת.
הערות:	היה ממייסדי תנועה "חיבת ציון". עם הופעת הרצל על הבימה המדינית הצטרף אליו, אולם בזמן פולמוס אוגנדה היה מהמתנגדים החריפים לתוכנית. היה אחד מהאישים הבולטים בתנועה הציונית. בשנות העשרים, לאחר עלייתו היה המנהיג הבכיר ביותר שהתגורר בארץ. על שמו נקראים רחובות רבים בכל רחבי הארץ.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

מתוך דברי מנחם אוסישקין בקונגרס הציוני העשרים (1937)

שתי הצעות הביאו לפנינו: או להחניק אותנו - או לקרוע ארצנו לגזרים ועלינו לטכס עצה מה נוח לנו יותר: להיחנק או להיגזר... אנחנו האמנו ואנחנו בכינו על פני הארץ, ככתוב בספרי הקודש ובהצהרה העברית מזמנו של אברהם אבינו. דורות עברו, זמנים ירדו לנשיה, הרבה דם נשפך, הממשלות בארץ הלכו ועברו, עמים עלו וירדו - אבל יחסנו לא נשתנה ותקוותנו ושאיפתנו אף הם לא נשתנו... העם היהודי שואף לשוב אל ארצו, אל כל ארצו אל כל חלקיה. הוא לא יוותר אף על החלק הקטן ביותר של ארצו, השייכת לו גם לפי ההיסטוריה וגם מטעמים קיומיים; זאת עלינו לומר בגלוי ביושר - זהו תפקידנו... זאת עלינו לאמר בפני העם היהודי בפני העמים אחרים, ובשורה הראשונה בפני הערבים. ועכשו אנו באים אל השאלה הגדולה של המוסר בחיי העמים. מהי זכותנו בארץ הזאת, אם יושבים בה מיליון ערבים... אנחנו אומרים באופן מפורש: אין אנחנו רוצים לגרש אף ערבי אחד מן הארץ... יש לנו הזכות בארץ הזאת כאומה; ובטח יש גם לרבים החיים בה זה מאות בשנים, הזכות להישאר בה. אבל כשמדברים על ארגון מדינה, על רוב, אז הדואליזם פוסק, אז ישנה רק מדינה עם רוב ומיעוט... אם אנחנו נסכים להצעה אם יבחרו אותנו, היהיה זה משום פתרון? אין אנחנו יכולים לוותר על תקוותנו, ...למי יש האומץ לכך... השאלה אינה חלק זה או חלק אחר, יותר או פחות. השאלה היא אם עם רשאי לוותר בגלוי וחגיגות בפני העולם כולו על ירושתו. אנחנו לא נעשה זאת! שום גישה ראלית לצורכי השעה... שום הוכחה חשבונית אין לה ערך בשבילנו... לפני אלפים שנה נשבעו היהודים על נהרות בבל: "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני", וגם היום לא תצא יד יהודית אשר על נהרות תמזה ותהפוך את השבועה הזאת לאל...

שום רוב לא יוכל לעקור מנפשנו את רגש עברנו. על גבי הניר או פרוטוקול אפשר להשתמש ברוב: אבל בחיי העם היהודי לא יושג על ידי כך מאומה. ...אל תהפכו את ארץ ישראל לעניין של מיקח וממכר... אנו דורשים את זכותנו ולא נוותר על שום תקוה מתקוותנו.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

יהודה לייב הכהן – פישמן מימון

שם:	יהודה לייב הכהן
שם משפחה:	מימון (פישמן)
תאריך לידה:	1875 נפטר בשנת 1962
מקום לידה:	בסרביה חבל ארץ על גבול רוסיה רומניה.
מצב משפחתי:	היה נשוי, בת אחת גאולה.
מקום מגורים:	ירושלים
מקצוע:	רב, חבר מועצת העם ומנהלת העם, שר הדתות בממשלה הראשונה.
ציוני דרך:	ממייסדי "המזרחי" וראשיה. היה עוזרו של הרב ריינס. עלה לארץ בשנת 1913. אחרי מלחמת העולם הראשונה הקים יחד עם הרב קוק את הרבנות הראשית בארץ ישראל. משנת 1935 היה חבר ההנהלה הציונית. בין החותמים על מגילת העצמאות. הקים את מוסד הרב קוק וכתב ספרים ומאמרים רבים.
הערות:	אחרי "השבת השחורה" הוא נאסר וישב במחנה המעצר בלטרון. בתו הייתה נשואה ליצחק רפאל שהיה גם הוא שר דתות. אחותו עדה מימון הייתה חברת כנסת מטעם מפא"י. על שמו נקראים כפר מימון מושב בנגב וכן מדרשה לתורה בשם יד הרב מימון, שהיום היא חלק ממוסד הרב קוק.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

מתוך דברי הרב י. ל. מימון (פישמן) בקונגרס העשרים

אין אני מדבר בשם ההנהלה אלא בשמי אני, כחבר המזרחי. ...ואף על פי כן אני נגד החלוקה. ...אילו היינו מוחים מיד לאחר ששמענו על החלוקה, אילו היה ד"ר ויצמן מיד לאחר ישיבתה של הוועדה המלכותית... מגייס את דעת הקהל היהודית נגד החלוקה הזאת - כי אז לא היינו באים עד הלום. גם הועד הפועל חטא: הוא קיבל אמנם החלטה נגד החלוקה, אך נתן להנהלה את הרשות לשאת ולתת ולברר מה היא ההצעה המוצעת לנו.

וייצמן רצה לנחמנו ב"אחרית הימים".... ועתה הוא מאמין שאיננו יכולים לקבל ארץ ישראל כולה. לפני שבע או שמונה שנים לא יכולנו לצפות כלל להשיג מדינת יהודים, והנה את אשר לא פיללו אז - בא לנו. אם כן, הרי יכולים אנו לקוות שבע או שמונה או עשרים שנה נשיג את ארץ ישראל כולה, ולמה אפוא נוותר?

אבל אנו שרויים בפחד... עקב הכרזותינו על המדינה הדו לאומית: אמרנו שגם לערבים יש חלק בארץ ישראל - והנה התוצאות!

ואילו היו נותנים לנו את כל א"י, בלי ירושלים לא הייתי חותם על ההסכם; בלי ירושלים אין ערך לכל א"י כולה. אם עד כה חטאנו, אין אנו צריכים לפחות להוסיף חטא על פשע. כל העולם היהודי, כל ההסתדרות הציונית צריכים להתאחד כדי להעביר את רוע הגזירה של חלוקת הארץ ואנו נצליח במלחמתנו!

וייצמן דיבר על הכרח לקיים תנועה ציונית שלמה ואחידה ואכן היא חשובה לנו מאד.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

ברל בצנלסון

שם:	ברל
שם משפחה:	בצנלסון
תאריך לידה:	1887, נפטר ב- 1944, נקבר בכנרת.
מקום לידה:	רוסיה
מצב משפחתי:	היה נשוי ללאה, ללא ילדים.
מקום מגורים:	תל-אביב
מקצוע:	חקלאי ומנהיג פוליטי, עיתונאי ופובליציסט, המייסד והעורך הראשון של עיתון "דבר" והוצאת ספרים "עם עובד"
ציוני דרך:	נחשב אחד מהוגי הדעות החשובים ביותר של תנועת הפועלים. עלה לארץ ב-1909. ממייסדי אחדות העבודה, וההסתדרות. ב-1925 הקים את העיתון "דבר".
הערות:	היה נערץ, מוערך ומקובל מאוד בקרב הנוער בארץ ישראל. למרות שהיה לו מעמד נכבד בחוגי הפועלים לא כיהן אף פעם בתפקיד רשמי בכיר. היה ידוע כחברו הקרוב של טבנקין, אולם יחד עם זאת גם כיריבו. על שמו נקראים רחובות ברחבי הארץ, קיבוץ "בארי", והמכללות "אהלו" ו"בית ברל".



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

מתוך דבריו של ברל כצנלסון בקונגרס העשרים

אין אנחנו יכולים לנהל את מדיניותנו מתוך התעוררות משיחית ואימון סנטימנטלי כך היה בעת מתן הצהרת בלפור מאז גדלנו ובגרנו גם מבחינה פוליטית... אנו צריכים לחשוב היטב מה אומרים לתת לנו, מה נותנים לנו, הרי גם אנו מצדנו נדרשים לתת משהו תמורת מה שאנו מקבלים.

בן גוריון אמר בפני הוועדה הממלכתית התנ"ך הוא המנדט שלנו אין זו מליצה... אל נשכחנו וגם המנדט כפי שהוא עם כל פגמיו מתבסס על הקשר ההיסטורי של עם ישראל עם הארץ כולה. ההצעות החדשות המדברות על מדינה יהודית בחלק אחד של הארץ מפקיעות את המנדט ואת ההודאה הבינלאומית בזכותנו ההיסטורית משאר חלקי הארץ... רשאים אנו לשאול מהו באמת מידת החופש ומידת הריבונות אשר יותן לנו בארץ ישראל. כמה טפחים מכוסים מאתנו והביטחון מהו. אילו בא רעיון החלוקה כתוצאה מהסכם בין יהודים וערבים אפשר לקוות שהוא מביא שלום אמת בין העמים ומן הראוי לשלם תמורתו מחיר גבוה. אילו הייתה קמה המדינה היהודית כחלק מסידור כולל מוסכם של מזרח התיכון היה בזה תקווה לשלום קיים, אולם החלוקה כיום אינה תוצאה של הסכם בין יהודים וערבים אלא המצאתם של האנגלים אזי אין לקוות שהחלוקה תביא בכנפיה את השלום. אין אנו זקוקים לידיעות המעמיקות בתורת האסטרטגיה כדי להבין שהמצב יהיה לבלתי נשוא בתוך הארץ ימצאו אוכלוסין המחפשים שעת כושר למרד, מבחוץ נהיה מוקפים עמים שאין להם אהדה מיוחדת כלפינו. האין בעצם בתוכנית החלוקה גרעיני סכנה של חורבן חדש?

...לפני שנים דברו על כך שאנו מנשלים את הערבים, היום כבר מדברים על כך שיש להעביר רבבות ערבים ממקום אחד למקום שני. לפני שנים אחדות אסור היה לדבר על מדינת יהודים ואפילו על רוב יהודי עכשיו מדברים על מדינאים בעלי שם על מדינה יהודית... אם יש משהו שרוצה לשבור את המנדט אל נקל עליו את המלאכה.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

ארתור רופין

שם:	ארתור
שם משפחה:	רופין
תאריך לידה:	1876, נפטר ב-1943, בירושלים.
מקום לידה:	פרוסיה, גרמניה
מצב משפחתי:	היה נשוי לשולמית, שנפטרה אחר סיבוך בלידה ומספר שנים אחר כך התחתן עם חנה ביתו של מרדכי בן הלל הכהן, שני ילדים.
מקום מגורים:	ירושלים
מקצוע:	משפטן וסוציולוג, ד"ר על פי השכלתו. פרסם מספר מחקרים בסטטיסטיקה ודמוגרפיה יהודית. אחרי עלייתו לארץ ניהל מטעם התנועה הציונית העולמית את פעולות ההתיישבות בארץ ישראל.
ציוני דרך:	עלה לארץ ב-1907 וב-1908 הקים את המשרד הארצישראלי שהיה אמור לכוון ולנהל את פעולות ההתיישבות של התנועה הציונית. במסגרת פעילות המשרד יזם את הקמת החוות הלאומיות והיה שותף בהקמת דגניה ומרחביה. היה חבר הנהלת הסוכנות היהודית וממייסדי ברית שלום שדגלה במדינה דו לאומית. אולם הוא פרש מפעילות בקבוצה זו אחרי מאורעות 1929, בהם פרעו, הערבים ביהודים.
הערות:	לעומת כל השאר שהיו ילידי מזרח אירופה, רופין היה "יקה מובהק" לא היה מזוהה עם אף מפלגה ומבחינות רבות למרות שהיה שנים רבות בארץ נשאר נטע זר. מקומות הקרואים על שמו: "כפר רופין" שבצפון ומדרשה חקלאית "מדרשת רופין" בעמק חפר.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

דבריו של ד"ר ארתור רופין בקונגרס העשרים (1937)

שלושה נימוקים הם אשר הניעוני למרות הכל להסכים לעצה והם: מדינה יהודית היא בכל זאת מילה המגלמת בתוכה חלומות של אלפיים שנה.

מדינה יהודית מקנה ערך לכל אותם דברים אשר אליהם אנו מתגעגעים ואשר אין אנו יכולים להגשים תחת שלטון זר... אנו נמצאים עתה במצב פוליטי נוח ביותר המאורעות בגרמניה זעזעו את הרוחות יש כיום הרבה הזדמנויות אשר לא יהיו אולי לאחר חמש שנים... מהיום הראשון לשבתי בארץ

ישראל ראיתי בשאלה הערבית את הבעיה המרכזית שלנו... הלאומיות הערבית גדלה והולכת בארצות שכנות ומחזקת את התנגדותם של ערבי ארץ ישראל. אם יעלה בידנו עתה להקים את המדינה היהודית נוכל להוכיח שכוונתנו רצינית היא לחיות אתם מתוך שוויון גמור.

עליכם להסכים להצעה אם אתם בטוחים שהעם היהודי יוכל להעמיס על עצמו מאמצים גדולים יותר בהתאם לתפקיד הגדול. אנו עוברים מתקופת ההכנות לתקופת ההגשמה. הקשיים הם עצומים אבל אני מקווה שמדינה היהודית תגלה כוחות לא פחות עצומים להגשמת המפעל.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

רקע היסטורי לתוכנית החלוקה של ועדת פיל (1937)

ב-1936, לאחר שורה של התקפות ערביות על יישובים יהודיים, הכריז הוועד הערבי בהנהגת המופתי על שביתה כללית של ערבי ארץ ישראל. בעקבות החרפת המצב והתערעורת המצב הביטחוני בארץ ישראל, החליטה ממשלת בריטניה על הקמת ועדה מלכותית בראשות הלורד פיל, שתחקור את הגורמים למהומות. הוועדה הגיעה לארץ ישראל בנובמבר 1936. חברי הוועדה שהו בארץ שלושה חודשים, ובמהלכם שמעו עדויות מכל ראשי היישוב והתנועה הציונית. כאשר הודיעו הבריטים על מינוי הוועדה, הודיעו הערבים כי הם מסרבים להעיד בה, אולם במשך זמן שהותה של הוועדה בארץ, הם שינו את החלטתם.

ביולי 1937 פרסמה הוועדה את מסקנותיה. בדיון וחשבון המליצה הוועדה על סיום המנדט וחלוקת ארץ ישראל לשלושה אזורים:

- מדינה יהודית הכוללת בתוכה את רצועת החוף מדרום לתל אביב עד לצפון עכו, עמק יזרעאל והגליל.
- מדינה ערבית בשאר חלקי הארץ ובעבר הירדן.
- מובלעת בריטית שתכלול את ירושלים, לוד, רמלה, בית לחם עם פתח לים התיכון.

כמו כן הציעה הוועדה, כי שתי המדינות, היהודית והערבית, תהיינה קשורות במערכת בריתות צבאיות מדיניות עם בריטניה.

התגובה הבריטית הרשמית, זמן קצר לאחר פרסום הדו"ח הייתה אוהדת, אולם התוכנית נדחתה לחלוטין על ידי הערבים. בתוך הציבור היהודי התעורר ויכוח. רוב רובו של הוויכוח התנהל בקונגרס העשרים, שהתקיים בציריך באוגוסט 1937. למרות שלא כל משתתפי הקונגרס קראו את דו"ח הוועדה בעיון רב, לכולם היה ברור כי מדובר בהחלטה משמעותית מאוד. עם סיום הקונגרס התקבלה החלטה שדחתה את תוכנית החלוקה של ועדת פיל, אולם הקונגרס ייפה את כוחה של הנהלת התנועה הציונית לפתוח במשא ומתן עם בריטניה כדי לברר מה הם התנאים שמעלה בריטניה להקמת מדינה יהודית.

בספטמבר החליטו הערבים בקונגרס הפאן ערבי, שהתקיים בסוריה, שאין מה לדבר על תוכנית חלוקה ושארץ ישראל צריכה להיות ארץ ערבית. הם חידשו את המהומות וביתר שאת. הבריטים מצידם גנזו את תוכנית החלוקה של ועדת פיל, אך בניסיון להרוויח זמן, הם מינו בפברואר 1938 ועדת חקירה נוספת – ועדת מוריסון גרי, שהוחרמה באופן מוחלט על ידי הצד הערבי.



מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

מפת תוכנית החלוקה של ועדת פיל (1937)

